

Арабаджиев Дмитро Юрійович
Сергієнко Тетяна Іванівна

Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах

УДК 32:159
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-36-43>

Арабаджиев Дмитро Юрійович
доктор політичних наук, доцент,
завідувач кафедри загальноправових
та політичних наук
Національного університету
«Запорізька політехніка»
вул. Жуковського, 64,
Запоріжжя, Україна

Сергієнко Тетяна Іванівна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових
та політичних наук
Національного університету
«Запорізька політехніка»
вул. Жуковського, 64,
Запоріжжя, Україна

У цій статті розглянуто методи маніпулятивного впливу на свідомість сучасного суспільства. Доведено, що масові комунікації та їх вплив на політичні процеси стають вирішальними в управлінні сучасним суспільством. При цьому безпосередніми носіями будь-якої інформації є засоби масової комунікації. Комунікації в сучасному суспільстві розуміють як передачу різноманітних даних та повідомлень, які мають безпосередній інформаційний вплив і психологічний примус. Реалії сьогодення свідчать, що інноваційно-інформаційні технології як реальний соціальний ресурс адаптації людини до життя стали активно використовувати для маніпулювання свідомістю, що впливає на зміну ціннісних орієнтацій, ідейних переконань та поведінку його суб'єктів. Набули поширення методи інформаційного управління людьми. Отже, засоби масової комунікації сьогоденні виконують не тільки інформаційну функцію, але і безпосередньо керують соціально-політичними процесами, які відбуваються в суспільстві. Процес інформатизації суспільства, його як державних, так і суспільних інститутів, розвивається стрімко і зазвичай непередбачено і некеровано. Можливості сучасних засобів масової комунікації з миттєвої доставки будь-якої інформації у будь-яку частину світу роблять саму інформацію зброєю. Отже, зазначено, що сучасний етап розвитку суспільства посилив тенденцію до використання сучасних інноваційних технологій інформаційного впливу маніпулятивного характеру на свідомість людей як в політичному процесі, так і в буденному житті. Для того щоб дослідити проблему політичного маніпулятивного впливу на індивідуальну і групову політичну свідомість суспільства, в цьому дослідженні розглянуто питання щодо контролю над інформаційними потоками в політичній діяльності, вивчено характеристику сучасного інформаційного середовища, розглянуто можливості політика як комунікатора, який має безпосередній інформаційно-психологічний вплив на політичну свідомість як особистості, так і суспільств загалом, проведено аналіз різноманітних підходів до розуміння категорії «інформаційна безпека».

Ключові слова: маніпуляції, вплив, інформаційне суспільство, свідомість, політичні технології, інформаційно-психологічна безпека, комунікації.

Вступ. Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що сучасне суспільство живе в інформаційному світі, використовуючи інформацію як джерело конструювання нових знань. Це новий тип суспільства, в якому володіння інформацією є рушійною силою будь-яких перетворень. Саме ж інформаційне суспільство розглядається як цивілізаційна парадигма розвитку сучасного українського суспільства. Особливо важливим у сучасних умовах є те, що інформація є засобом впливу на свідомість, а процес інформатизації суспільства робить інформацію ключовим об'єктом у житті кожної людини. Щодо сучасного політичного процесу, то він безумовно характеризується використанням різноманітних форм впливу, і найбільш поширеним є саме маніпулювання свідомістю. Тому проблеми маніпулятивного впливу на свідомість суспільства як на теоретичному, так і прикладному рівні сьогодні продовжують цікавити зарубіжних та вітчизняних дослідників.

Для дослідження цієї проблеми особливу значущість мають роботи, присвячені дослідженню сучасного інформаційного суспільства, таких вчених, як: І. Арістова, В. Данильян, О. Дзюбань, В. Ільганаєв, В. Ліпкан, А. Марущак, А. Новицький та інші. Щодо вивчення інформаційного суспіль-

ства як суспільства «нового» типу, в якому кожен може отримувати, накопичувати, розповсюджувати та використовувати інформацію, то його розглядали в своїх дослідженнях В. Бебик, А. Руднева, В. Цимбалюк, С. Наумкіна, В. Воронкова та інші. Вивченням інформаційного середовища та маніпулятивного впливу інформації на свідомість суспільства займаються відомі дослідники, такі як Н. Волковський, С. Жук, В. Косєвцов, А. Кузьменко, О. Кіндратець, О. Литвиненко, І. Лук'янець, В. Остроухов, П. Панарін, В. Петрик, Г. Почепцов, П. Прибутько, М. Присяжнюк, А. Рось, В. Толубко, М. Требін, О. Титенко та інші. Щодо питань забезпечення інформаційної безпеки, то вивченням цієї проблеми займалися В. Білик, В. Бінько, К. Бурич, А. Гуровський, А. Данільян, А. Дзюбань, В. Пархоменко, Д. Дмитрієв, І. Єфименко, Б. Коган, П. Косач, Р. Костенко, В. Ліпкан, О. Палій, Р. Погорецький та інші. Аналіз політичного маніпулювання як прихованого управління політичною свідомістю і поведінкою людей реалізований у роботах В. Мальцева, О. Гуменюк, Б. Станкевич та інших. Проте, попри доволі велику зацікавленість з боку сучасних зарубіжних і вітчизняних науковців, щодо вивчення маніпулятивного впливу на свідомість суспільства, дослідження політичних маніпуляцій

як соціальними групами, так і суспільною свідомістю в контексті проблематики інформаційно-психологічної безпеки особистості не розглядалися.

Мета та завдання дослідження полягає у тому, щоб дослідити політичний вплив на свідомість в контексті інформаційно-психологічної безпеки в політичних відносинах.

Методи дослідження. У цій роботі використано загальнонаукові методи дослідження, такі як: порівняльний і аналітичний методи та метод структурного аналізу.

Результати. Будь-яка політична система прагне до самоорганізації та стабільності, використовуючи різні засоби, методи, технології. Вперше політичну систему як інформаційно-комунікативну систему представив Карл Дойч [24]. У той же час заявлений ним підхід згодом отримав двояке теоретичне продовження. Так, Юрген Габермас робив акцент на комунікативних діях і відповідних елементах політики, представляючи їх як основу соціального і політичного порядку [23, с. 85]. На противагу йому, німецький учений Хельмут Шельскі сформулював ідею «технічної держави», висунувши на перший план не соціальні, а технічні аспекти політичної організації влади [17]. Особливе місце в інформаційно-комунікативній системі займають канали політичної комунікації. Це своєю чергою потребує розкриття історико-аналітичних зв'язків у системі «суб'єкт – інформація комунікація – об'єкт», від початку наукових підходів до розуміння поняття комунікації в сучасному контексті.

Суб'єктом комунікації є комунікатор, тобто це індивід чи група індивідів, які, взаємодіючи із

суб'єктами зовнішнього середовища, впливають на поведінку і спілкування кожного причетного до неї індивіда. Якщо комунікація розглядається як процес, то інформація – це те, що передається під час цього процесу. М. Логунова зазначає, що інформація відіграє суттєву роль у політичному процесі як фактор порозуміння, зближення, консолідації суб'єктів політики, узгодження інтересів різних суспільних груп всередині кожної конкретної країни і суверенних держав на міжнародній арені [13]. Але, як зазначає М. Остапенко, «не кожна подана інформація може створювати комунікацію. Комунікація передбачає наявність спільного комунікативного простору; формування спільної діяльності; наявність зворотного зв'язку, а також не просто прийняття інформації, а й осмислення, тобто спільного осягнення предмета комунікації; можливість взаємного впливу партнерів за допомогою системи знаків тощо» [16, с. 138]. Отже, зазначимо, що поняття «комунікація» і «комунікації» як наукові, практичні та правові терміни й самостійний напрям досліджень почали використовуватися на початку ХХ ст. Також у цей період почали активно використовувати поняття «масові комунікації». Щодо терміну «політична комунікація», то вперше він виник у кінці 1940-х на початку 1950-х рр. В. Різун зазначає, що «у своєму підручнику «Засоби масової комунікації і масова комунікація» польський комуніколог Т. Гобан-Клас наводить сім типових визначень комунікації» [18, с. 17] (див. рис. 1).

Таким чином, зазначимо, що політична комунікація – це процес взаємодії політичних суб'єктів на

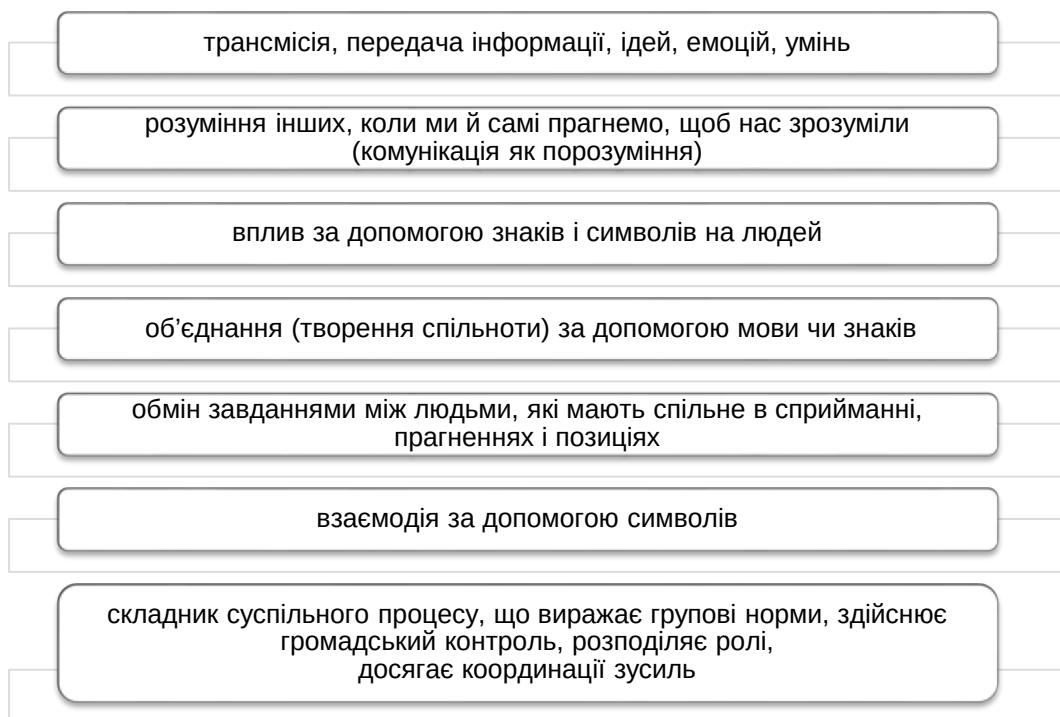

Рис. 1. Типові визначення комунікації за Т. Гобан-Клас

основі обміну інформацією і безпосереднього спілкування, а також засоби і способи цієї взаємодії. До суб'єктів політичної комунікації відносять – громадян, групи, політичні інститути і політичні актори (зовнішні і внутрішні), виборці, формальні і неформальні групи, об'єднання громадян, громадські організації, об'єднання і рухи, політичні партії, лобістські структури, органи державної влади і місцевого самоврядування, регіональні, міждержавні і міжнародні організації [16, с. 141]. Також зазначаємо, що у політологічній літературі можна знайти різне формулювання суб'єктів (учасники, актори, агенти чи контрагенти) політичної комунікації, що дає можливість уточнити їх характер. Як зазначає В. Іванов, «різноманітність поглядів можна пояснити й тим, що властивості комунікацій виходять за межі політики». Категорії «суб'єкт політичної комунікації» і «об'єкт політичної комунікації» перегукуються, оскільки залежно від виду комунікації суб'єкт політичної комунікації може ставати її об'єктом [14, с. 346]. Також зазначаємо, що політична комунікація завжди спрямована на аудиторію, зазвичай на велику і неоднорідну. Прийнято вважати, що у системі масової комунікації «аудиторія має бути такою великою і масовою, щоб складатися з такої кількості членів, яку не зможе охопити комунікатор під час безпосереднього спілкування» [10, с. 129].

Таким чином, масова комунікація більш ширше поняття порівняно з політичною комунікацією та здійснюється з використанням спеціальних засобів підготовки і передачі інформації (див. рис. 2). Ці засоби називають ЗМК (засоби масової комунікації) [20, с. 466], ЗМІ (засоби масової інформації) або мас-медіа і використовують як синоніми.

Засоби масової комунікації, на відміну від засобів масової інформації, являють собою не джерело її поширення, а саме спосіб поширення її від

комунікатора до реципієнта. Також зазначимо, що за допомогою засобів масової інформації відбувається звернення до масової аудиторії за допомогою преси (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, Інтернету, кінематографії, звукозапису та відеозапису, відео-тексту, теле-тексту, рекламних щитів та панелі, домашніх відеоцентрів, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку [7]. К. Захаренко зазначає, що «засоби масової інформації взагалі та телебачення як найпопулярніший засіб інформації зокрема, зважаючи на суспільну важливість, масовість і доступність, активно формують громадську думку, створюють уявлення про доступне і заборонене, моральне й аморальне тощо» [9, с. 5]. За Габермасом, якщо мас-медіа не виконують функцію організації безперервного суспільного діалогу та сприяння у формуванні адекватної громадської думки, публічна сфера неминує починати згортатися і втрачає свої якості посередника між державою і суспільством [22]. Отже, розглядаючи роль масових комунікацій та їх вплив на політичні процеси, сучасні політичні психологи і політологи відзначають, що в сучасному інформаційному суспільстві влада знань та інформації стає вирішальною в управлінні суспільством [25]. Знання та інформація, що об'єднані та передаються через мережу, прискорюють розвиток технологій у всіх наукомістких галузях, що раніше відбувалося повільно через тривалу обробку великих масивів даних для отримання нових результатів. Причому, як свідчать реалії сьогодення, інформаційно-комунікативні процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві, здійснюються через засоби масової комунікації та мають безпосередній вплив на масову свідомість й мають маніпулятивний характер [26, с. 59]. Перетворення будь-якої інформації на ресурс стратегічного значення забезпечує мож-

Рис. 2. Засоби підготовки і передачі інформації

ливості для розвитку інформаційного суспільства, що також сприяє встановленню та розвитку нових економічних відносин. Питання про інформаційно-комунікативні стратегії набуває сьогодні все більшої актуальності, адже вибір комунікативних стратегій визначається основними цілями впливу на свідомість мас. Ефективність такого впливу залежить від правильного вибору комунікативних стратегій та засобів їх реалізації.

Щодо контролю над інформаційними потоками в політичній діяльності, то зазначимо, що протягом тисячоліть, і особливо останніх століть, відбувалася еволюція і вдосконалення технологій влади і політичного управління в суспільстві. Сучасні засоби масової комунікації створили для цього принципово нові можливості, багаторазово посиливши ефективність використання інформації в цих цілях. Вони зробили справжню революцію в політичних відносинах і способах політичного управління в кінці ХХ – початку ХХІ ст.

Життєдіяльність людини реалізується в інформаційному середовищі, що має свої закономірності та особливості розвитку та функціонування. Трансформація або будь-які зміни інформації та процесів її функціонування в цей час активно використовуються значною частиною індивідуальних і сукупних соціальних і політичних суб'єктів для здійснення впливу на особистість за допомогою політичного маніпулювання. Сьогодні увага великої кількості дослідників під час дослідження особливостей спілкування, інформаційної взаємодії та функціонування засобів масової комунікації зосереджували свою увагу на розробці нових способів і форм соціальної взаємодії, за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Численними дослідженнями було встановлено, що без постійного інформаційного контакту неможливі повноцінний розвиток людини і нормальне функціонування соціальних груп і суспільства загалом. При цьому інформаційно-комунікативні процеси несуть небезпеку, що представляє реальну і зростаючу загрозу для розвитку особистості і суспільства. Як зазначає Ю. Максименко: «Становлення інформаційного суспільства має як безсумнівні позитивні, так і певні негативні наслідки. З одного боку, пришвидшилася передача інформації значного обсягу, прискорилося її обробка та впровадження, з іншого – серйозне занепокоєння викликає поширення фактів протизаконного збору і використання інформації, несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів, незаконного копіювання інформації в електронних системах, викрадення інформації з бібліотек, архівів, банків та баз даних, порушення технологій обробки інформації, запуску програм-вірусів, знищення та модифікація даних у інформаційних системах, перехоплення інформації в технічних каналах її витоку, маніпулювання суспільною та індивідуаль-

ною свідомістю тощо» [15, с. 3]. Таким чином, саме інформаційне середовище здебільшого спричиняє загрози національній безпеці в різних сферах діяльності.

Сьогодні маніпулювання особистістю, використання різних засобів і технологій інформаційно-психологічного впливу на людей стало досить звичайним явищем у повсякденному житті, економічній конкуренції та політичній боротьбі. Це стимулювало широку поширеність і інтенсивне застосування маніпулятивних засобів і технологій впливу на людей. Сучасний етап розвитку не тільки не знизив, а посилив тенденцію до використання новітніх технологій інформаційного впливу маніпулятивного характеру на психіку людей у політичній боротьбі.

Також зазначимо, що маніпулятивні технології засобів масової комунікації є важливим інструментом впливу на свідомість як особистості зокрема, так і суспільства загалом. Від правильного вибору інформаційного повідомлення, а також комунікаційних каналів, які використовуються для його поширення, залежить ефективність маніпулятивного впливу. Щодо політичного маніпулювання громадською думкою, то це серйозна загроза як головним засадам демократичного суспільства, так і особистій інформаційно-психологічній безпеці громадян. Завдяки засобам масової інформації створюються і ефективно використовуються як елементи політичної маніпуляції різноманітні іміджі, образи, стереотипи поведінки тощо.

Отже, політичні маніпуляції в сучасному інформаційному суспільстві формуються під впливом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасні наукові досягнення в цій галузі зачіпають абсолютно всі процеси суспільного життя, від виборів президента до будь-якої політичної публікації на сторінках Інтернету. В сучасній політичній практиці існують різні засоби маніпулювання, мета яких – прихований вплив на свідомість. До таких каналів здебільшого належать засоби масової комунікації та публічні виступи політиків. Найбільшою популярністю сьогодні користується Інтернет. Більшість політичних лідерів використовують власні соціальні мережі на сторінках Інтернету для досягнення як власних, так і державних цілей, таким чином формуючи певні уявлення серед суспільства відносно тих чи інших позицій. Дехто вважає, що Інтернет проявляє себе як засіб масової інформації, оскільки здатний поширювати інформацію на необмежене коло об'єктів, одержувачів. Інші ж вважають, що Інтернет складається з безлічі вебсторінок, кожна з яких має свою аудиторію, а отже, Інтернет є засобом групової комунікації. Таким чином, можемо стверджувати, що сьогодні завдяки Інтернету політичні процеси мають новий зміст, який зумовлено появою нових суб'єктів громадянського суспільства – мережевого

(інформаційного) співтовариства. Дослідники вважають, що саме Інтернет сьогодні представляє певну загрозу. Оскільки, на відміну від класичного підходу, результат не завжди є очевидним. Інтернет передусім формує середовище для залучення більшої кількості осіб до громадської активності. В сучасному політичному середовищі за допомогою соціальних мереж, блогів, форумів, які використовуються для агітації та пропаганди, відбувається маніпулювання суспільною свідомістю. Таким чином, використання сучасних інформаційних технологій дозволяє збільшити ефективність роботи політичних суб'єктів за рахунок можливостей під час перенесення певної частини організаційної активності в Інтернет.

Отже, політичне маніпулювання можна віднести до керованого, зовнішнього впливу політичної системи. Це приховане управління політичною свідомістю і поведінкою людей з метою примусити їх діяти або не діяти в інтересах маніпуляторів, нав'язування волі маніпулятора в формі прихованого впливу. Мета політичного маніпулювання – отримання, реалізація і збереження влади. Засоби політичного маніпулювання ґрунтуються на створенні та впровадженні в масову свідомість соціальних міфів та ідей. Варто відзначити, що політичне маніпулювання служить не тільки для отримання громадської підтримки в період виборів або соціальних катаклізмів, а й для повсякденного управління суспільством. Сьогодні є велика кількість засобів впливу на свідомість суспільства, наприклад, зниження рівня доступу звичайних

людей до інформації; навмисне приховування інформації для зниження рівня довіри до державної вади; надання інформації з такої точки зору, що не дає можливість її сприймати та аналізувати; навішування ярликів, що дозволяє компрометувати певних політичних діячів та їх ідеї без доказів. Тож використання в інформаційно-комунікативних процесах маніпулятивного впливу серед сучасного інформаційного суспільства досягло таких масштабів, що може становити загрозу інформаційно-психологічній безпеці особистості і суспільства загалом. Широкомасштабне застосування маніпулятивного впливу в комунікаційних процесах дезорієнтує населення, викликає психо-емоційну і соціальну напруженість, що не дозволяє адекватно сприймати соціально-економічну та суспільно-політичну ситуацію та діяльність суб'єктів політики, в тому числі і вищих органів державної влади. Це своєю чергою підсилює дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації і призводить до деструктивних явищ, які дезінтегрують сучасне суспільство. Таким чином, зазначимо, що з розвитком сучасних інформаційних технологій зросли загрози інформаційній безпеці, і виникла проблема відносно забезпечення інформаційної національної безпеки. Звертаючись до визначення терміну «інформаційна безпека», слід визнати, що у науковій літературі відсутня єдина думка щодо його змісту. Розглянемо деякі визначення більш детально (див. табл. 1).

Таким чином, деякі науковці визначають інформаційну безпеку як стан, інші як процес, діяльність,

Таблиця 1

Підходи до трактування категорії «інформаційна безпека»

Джерело	Сутність терміну
Ю. Коваленко [12, с. 123].	Інформаційна безпека – це стан захищеності систем обробки і зберігання даних, за якого забезпечено конфіденційність, доступність і цілісність інформації, використання й розвиток в інтересах громадян або комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення, перевірки запису чи знищення.
Економічна енциклопедія [4].	Інформаційна безпека – це стан захищеності потреб особи, суспільства та держави в інформації незалежно від внутрішніх і зовнішніх загроз
Р. Костецький [11].	По-перше, це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання й розвиток в інтересах громадян, організацій, держави. По-друге, інформаційна безпека – це стан захищеності потреб в інформації особи, суспільства й держави, за якого забезпечується їхнє існування та прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз
О. Сорокін [19, с. 18].	Інформаційна безпека становить стан захищеності особистості, суспільства, держави від інформації, що має шкідливий або протиправний характер, від інформації, що надає негативний вплив на свідомість особистості, перешкоджає сталому розвитку особистості, суспільства і держави.
Д. Дубов [3, с. 20].	Інформаційна безпека України – це стан захищеності її національних інтересів в інформаційній сфері, що визначаються сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави
А. Шубіна [21, с. 27].	Інформаційна безпека України складається із сукупності збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави щодо захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, що відповідає принципу забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері.

здатність, систему гарантій, властивість, функцію тощо. Аналіз процесу розвитку державних засобів і методів захисту інформації дозволяє розділити його на три відносно самостійних періоди. В основі такого поділу лежить еволюція видів носіїв інформації. О. Євдоченко зазначає, що на основі національних інтересів України в інформаційній сфері формуються стратегічні й поточні завдання внутрішньої та зовнішньої політики держави із забезпечення інформаційної безпеки:

- забезпечення духовного і морального розвитку України, патріотизму, культурного й наукового потенціалу;

- інформаційне забезпечення державної політики України;

- стимулювання розвитку інформаційних ресурсів та виходу продукції вітчизняної індустрії інформації на світовий ринок;

- захист інформаційних ресурсів від технічних розвідок [5].

Головна інформаційна загроза національній безпеці – це загроза впливу іншої сторони на інформаційну інфраструктуру країни, інформаційні ресурси, на суспільство, свідомість, підсвідомість особистості, з метою нав'язати державі бажану (для іншої сторони) систему цінностей, поглядів, інтересів і рішень у життєво важливих сферах суспільної й державної діяльності, керувати їхньою поведінкою і розвитком у бажаному для іншої сторони напрямку. Власне, це є загрозою суверенітету України в життєво важливих сферах суспільної й державної діяльності, що реалізовується на інформаційному рівні [2].

К. Захаренко зазначає, що перед Україною сьогодні «постає складне завдання формування та реалізації виваженої державної інформаційної політики, основними напрямками якої були б законодавчий і адміністративний захист національних ресурсів і національного інформаційного простору, організаційне поліпшення управління інформаційними ресурсами держави» [8, с. 6]. На його думку, жодні завдання та пріоритети національно-державного будівництва не можуть бути виправданими, якщо вони допускають одну з принципових загроз національній безпеці держави – «намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації» [6], що була визначена в Законі України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 р.

Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що політичне маніпулювання свідомістю та поведінкою громадян відбувається із застосуванням різноманітних сучасних технологій інформаційно-психологічного впливу та є достатньо розповсюдженим явищем в інформаційному світі.

Державна інформаційна політика повинна відбивати нагальні питання, що склалися у міжнарод-

ній сфері та сфері інформаційної безпеки. Необхідним є забезпечення законодавчого захисту прав та інтересів всіх суб'єктів інформаційних відносин. Найскладнішими тут є такі завдання, що передбачають гармонійне забезпечення інформаційної безпеки держави, особи і суспільства з одночасним виокремленням нагальних пріоритетів, до яких слід віднести створення системи інформаційної безпеки держави, перегляд списку нових інформаційних загроз, усунення наявних із визначенням ступеня можливих наслідків та рівнів їх інтенсивності. Отже, державна інформаційна політика повинна базуватись на забезпеченні права на достовірну, повну та своєчасну інформацію, свободу слова та інформаційну діяльність, недопущення втручання в зміст та внутрішню організацію інформаційних процесів; забезпеченні інформаційної та національно-культурної ідентифікації України у світовому інформаційному просторі; гарантуванні державної підтримки та розвитку ресурсів науково-технічної продукції та інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні. *Гілея: науковий вісник*. Київ: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С. 12–15.
2. Боднар І.Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки // *Механізм регулювання економіки*. Суми. 2014. URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/MEV/Bodnar/Bodnar_Vyb_Pub_9.pdf.
3. Дубов Д. Підходи до формування тезаурусу у сфері кібербезпеки. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 19–30.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С.В. Мочерний та інші. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с. URL: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/55-i/1943-informatsijna-bezpeka.html>.
5. Євдоченко О. Л. Система державного захисту національних інтересів України в інформаційній сфері. *Державне будівництво*. 2009. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_40.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України». *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.
7. Засоби масової інформації. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
8. Захаренко К.В. Відповідальність засобів масової інформації в системі інформаційної безпеки суспільства. *Науковий журнал «Politicus»*, 2019. № 5. С. 4–9.
9. Захаренко К.В. Диверсифікація джерел інформації в контексті інформаційної безпеки. *Науковий журнал «Politicus»*, 2019. № 1. С. 5–9.
10. Іванов В.Ф. Масова комунікація як соціальне явище. *Наукові записки Інституту журналістики*., 2010. Т.6. С. 129–139.
11. Інформаційна безпека особистості. URL: <https://sites.google.com/site/infobezpekaosobu/informatsijna-bezpeka>.

12. Коваленко Ю.О. Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. *Економіка промисловості*. 2010. №3. С. 123–129.

13. Логунова М. Значення політичних комунікацій у здійсненні державного управління. *Персонал*. 2007. № 11. URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=619>.

14. Макаренко Л.П. Теоретичні засади аналізу ролі політичної комунікації в сучасній політичній системі. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»*. 2016. №.110. С. 343–348.

15. Максименко Ю.Є. Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність: 12.00.01 – теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень. Київ, 2007. 22 с.

16. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження. *Політичний менеджмент*, 2012. № 3. С. 135–144.

17. Політична комунікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

18. Різун В.В. Загальна характеристика масово інформаційної діяльності. *Наукові записки інституту журналістики*. Київ, 2000. Т. 1. С. 15–30.

19. Сорокін О.Л. Інформаційна безпека та її складові: проблеми визначення концепту. *Держава та право*. 2014. №8. С. 18–22.

20. Україна: інформація і свобода слова: збірник законодавчих актів, нормативних документів та статей фахівців / упоряд. А.М. Задворний. Київ : Молодь, 1997. 832 с.

21. Шубіна О.В. Державна інформаційна безпека: проблеми визначення концепту. *Держава та право*. 2014. №3. С. 26–31.

22. Habermas J. *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge, 1991.

23. Habermas Y. *Komunicativna diya s diskurs – dvi formy povsyakdennoyi komunicachiyi* [Communicative action and discourse – two forms of everyday communication]. *Pershodzerela komunicativnoyi filosofiyi*. Kiyev : Libedy, 1996. P. 84–90.

24. Karl Deutsch, *Political Community and the North Atlantic Area*, Princeton: Princeton University Press, 1957.

25. Laszlo Z. Karvalics. *Information Society – what is it exactly?*. Coursebook of Project NETIS – Leonardo da Vinci. European Commission. Budapest, March-May 2007.

26. McCombs M.E., Shaw D.L. The evolution of agenda-setting research: Twenty-five years in the marketplace of ideas i i *Journal of Communication*. 1993. № 43 (2). P. 58–67.

REFERENCES:

1. Arabadzhyyev D.YU., Serhiyenko T.I. (2019). Manipulyuvannya svidomistyu suspil'stva v umovakh informatsiyanoi ta hibrydnoyi viyny v Ukraini. *Hileya: naukovyy visnyk*. Kyiv : "Vydavnytstvo «Hileya»". Vyp. 146 (№ 7). CH. 3. Politychni nauky. S. 12–15.

2. Bodnar I.R. (2014). Informatsiyna bezpeka yak osnova natsional'noyi bezpeky // *Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky*. Sumy. URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/MEV/Bodnar/Bodnar_Vyb_Pub_9.pdf.

3. Dubov D. (2010). Pidkhody do formuvannya tezaurusu u sferi kiberbezpeky. *Politychnyy menedzhment*. № 5. S. 19–30.

4. *Ekonomichna entsyklopediya: U tr'okh tomakh* (2000). Т. 1. / Redkol.: S. V. Mochernyy ta in. Kyiv : Vydavnychyy tsentr "Akademiya". 864 s. URL: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsyklopediya/55-i/1943-informatsijna-bezpeka.html>.

5. Yevdochenko O. L. (2009). Systema derzhavnoho zakhystu natsional'nykh interesiv Ukrainy v informatsiynoi sferi. *Derzhavne budivnytstvo*. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_40.

6. Zakon Ukrainy "Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrainy" (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy* № 39. St. 351.

7. Zashyby masovoyi informatsiyi. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

8. Zakharekno K.V. (2019). Vidpovidal'nist' zasobiv masovoyi informatsiyi v systemi informatsiyanoi bezpeky suspil'stva. *Naukovyy zhurnal "Politykus"*. № 5. S. 4–9.

9. Zakharenko K.V. (2019). Dyversyfikatsiya dzherel informatsiyi v konteksti informatsiyanoi bezpeky. *Naukovyy zhurnal "Politykus"*. № 1. S. 5–9.

10. Ivanov V.F. (2010). Masova komunikatsiya yak sotsial'ne yavlyshche. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*. Т. 6. S. 129–139.

11. Informatsiyna bezpeka osobystosti. URL: <https://sites.google.com/site/infobezpekaosobu/informacijna-bezpeka>.

12. Kovalenko, YU. O. (2010). Zabezpechennya informatsiyanoi bezpeky na pidpryyemstvi. *Ekonomika promyslovosti*. №3. S. 123–129.

13. Lohunova M. (2007). Znachennya politychnykh komunikatsiy u zdiysnenni derzhavnoho upravlinnya. *Personal*. №11. URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=619>.

14. Makarenko L.P. (2016). Teoretychni zasady analizu roli politychnoyi komunikatsiyi V suchasniy politychniy systemi. *Zbirnyk naukovykh prats' „Hileya: naukovyy visnyk“*. №.110. S. 343–348.

15. Maksymenko Yu. Ye. (2007). Teoretyko-pravovi zasady zabezpechennya informatsiyanoi bezpeky Ukrainy. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya kandydata yurydychnykh nauk. Spetsial'nist': 12.00.01 – teoriya ta istoriya derzhavy i prava, istoriya politychnykh i pravovykh uchen'. Kyiv. 22 s.

16. Ostapenko M. (2012). Politychna komunikatsiya: teoretychni aspekty doslidzhennya. *Politychnyy menedzhment*. № 3. С. 135–144.

17. Politychna komunikatsiya. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

18. Rizun V.V. (2000). Zahal'na kharakterystyka masovo informatsiyanoi diyal'nosti. *Naukovi zapysky instytutu zhurnalistyky*. Kyiv. Т. 1. S. 15–30.

19. Sorokin O. L. (2014). Informatsiyna bezpeka ta yiyi skladovi: problemy vyznachennya kontseptu. *Derzhava ta pravo*. № 8. S. 18–22.

20. Ukraina: informatsiya i svoboda slova: zbirnyk zakonodavchykh aktiv, normatyvnykh dokumentiv ta statey fakhivtsiv (1997). / uporyad. A.M. Zadvornyy. Kyiv : Molod'. 832 s.

21. Shubina O.V. (2014). Derzhavna informatsiyna bezpeka: problemy vyznachennya kontseptu. *Derzhava ta pravo*. № 3. S. 26–31.

22. Habermas J. (1991). The Structural Transformation of the Public Sphere. Cambridge.

23. Habermas Y. (1996). Komunicativna diya s diskurs – dvi formy povsyakdennoi komynichachiyi [Communicative action and discourse – two forms of everyday communication]. *Pershodzerela komynichativnoi filosofiyi*. Kiyev : Libedy. P. 84–90.

24. Karl Deutsch (1957). Political Community and the North Atlantic Area, Princeton: Princeton University Press.

25. Laszlo Z. (2007). Karvalics. Information Society – what is it exactly?. Coursebook of Project NETIS – Leonardo da Vinci. European Commission. Budapest, March-May.

26. McCombs M.E., Shaw D.L. (1993). The evolution of agenda-setting research: Twenty-five years in the marketplace of ideas i i Journal of Communication. № 43 (2). P. 58–67.

Political manipulation and information and psychological security in political relations

Arabadzhiev Dmitry Yurievich

Doctor of Political Sciences,
Associate Professor,
Head of the Department of General Law
and Political Science
Zaporizhzhia Polytechnic
National University
Zhukovsky str., 64, Zaporizhzhia, Ukraine

Sergienko Tatiana Ivanivna

Candidate of Political Science, Associate
Professor,
Associate Professor at the Department
of General Law and Political Science
Zaporizhzhia Polytechnic
National University
Zhukovsky str., 64, Zaporizhzhia, Ukraine

This article discusses methods of manipulative influence on the consciousness of modern society. It has been proved that mass communications and their influence on political processes are decisive in the management of modern society. In this case, the mass media are the direct carriers of any information. Communication in modern society is understood as the transmission of various data and messages that have direct information impact and psychological compulsion. The realities of today indicate that innovation and information technology, as a real social resource for human adaptation to life, have been actively used to manipulate consciousness, which affects the change of values, ideological beliefs and behavior of its subjects. The methods of information management of people have become widespread. Therefore, mass media nowadays perform not only an information function, but also directly control the socio-political processes that take place in society. The process of informatization of society, its state and public institutions, is developing rapidly and as a rule is unpredictable and unmanaged. The capabilities of modern mass media to instantly deliver any information to any part of the world make the information itself a weapon. Therefore, it is noted that the modern stage of society development has increased the tendency to use modern innovative technologies of information influence of manipulative character on the consciousness of people both in the political process and in everyday life.

In order to investigate the problem of political manipulative influence on the individual and group political consciousness of the society, in this research the issues of control over the information flows in political activity are considered, the characteristics of the modern information environment are examined, the possibilities of the politician as a communicator having direct information and psychological influence are considered. political consciousness of both the individual and societies in general, the analysis of various approaches to understanding the category "Inform social care".

Key words: manipulation, influence, information society, consciousness, political technologies, information and psychological security, communications.